

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 2, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 332.145:339.9

І. А. Савченко,

викладач, Київський економічний коледж,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ, Україна

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ КОНКУРЕНТНИХ ВІДНОСИН

Визначено економічну сутність конкурентних відносин з позиції їх дуалістичного характеру. Доведено зниження антагоністичної домінанти та зростання ролі конструктивної взаємодії в конкурентних відносинах. Ідентифіковані ієрархічні рівні та суб'єктно-об'єктні складові конкурентних відносин.

Defined the economic essence of competitive relations from a position of their dualistic nature. Reducing of antagonistic dominant and increasing the role of constructive interaction in competitive relations are proven. Hierarchical levels and subject-object components of competitive relations are identified.

Ключові слова: конкурентні відносини, суперництво, конструктивна взаємодія, інформатизація, інтелектуалізація, інноваційність, екологізація, соціальний базис, раціональна діяльність.

Keywords: competitive relations, rivalry, constructive interaction, informatization, intellectualization, innovativeness, ecologization, social basis, rational activity.

Вступ. Дослідження конкурентних відносин ґрунтуються на теоретичному доробку та практичному досвіді, накопичених внаслідок еволюційного розвитку форм та методів конкуренції. Конкурентні відносини виникли одночасно з товарним виробництвом у вигляді об'єктивного механізму регулювання ринкового господарства шляхом суперництва між учасниками ринку. Розвиток конкуренції супроводжувався розвитком конкурентних відносин. Зіткнення інтересів товаровиробників конкурентної продукції мало місце ще у стародавньому світі, що сприяло появі перших державних актів стосовно їх координації.

Постановка задачі. Становлення конкурентних відносин відбувалося протягом всієї історії людства під впливом розвитку конкуренції. Етап виникнення конкурентних відносин відповідає етапу докапіталістичної конкуренції. Характерними ознаками конкуренції на цьому етапі можна назвати спонтанність нерегулярність, що пояснювалося пануванням натурального господарства, ізольованістю окремих товаровиробників, приналежністю до певного феодального господарства. На етапі панування досконалої конкуренції, який починається одночасно з розповсюдженням капіталістичних відносин і триває до 1870-х років, та на етапі монополістичної конкуренції, що пов'язаний з початком процесу формування монополій, характерними ознаками були відособленість суб'єктів конкурентних відносин в своїх намірах і специфіці господарської діяльності. Таким чином, була відсутня необхідність в координуванні власних дій з огляду на діяльність конкурентів. Виключенням був вплив конкурентів на ринкову ціну та якість товарів і послуг.

Дослідження еволюції конкурентних відносин дозволяє зробити висновок: конкуренція та сформовані нею відносини притаманні не будь-якому способу виробництва, а всьому історичному періоду товарного господарства. Іншими словами, конкуренція реалізується внаслідок дії універсального діалектичного закону єдності та боротьби протилежностей, що заснований до економічного життя суспільства. З цієї точки зору узгодження протилежних інтересів товаровиробників у конкурентній боротьбі акумулюються внутрішні сили прогресивного вектору розвитку. Конкурентним відносинам притаманний динамічний характер. Вони трансформуються під впливом змін, пов'язаних з глобалізацією, нерівномірністю розвитку, загостренням конкурентної боротьби між країнами, регіонами і фірмами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто відзначити, що до недавнього часу питання конкурентних відносин у науковій літературі пострадянських країн майже не досліджувалися. Лише з другої половини 80-х років стали з'являтися публікації, присвячені досліджуваній проблематиці [1, с. 108-111; 2, с. 157-165; 3, с. 307-310], не лише відсутні визначення та теоретичний зміст цієї категорії, вона абстрактно отожднюється з конкуренцією та конкурентоспроможністю. Зауважимо, що конкурентоспроможність є лише елементом конкурентних відносин та представляє собою організаційно-економічний поверхневий рівень конкурентних відносин. На сьогодні, в незначній кількості наукових праць де представлені існуючі трактування категорії «конкурентні відносини» висвітлюються різні сторони конкурентних відносин, але жодне визначення не розкриває змістовне навантаження категорії комплексно.

Враховуючи, що конкурентні відносини є складними та багатограничними, запропоновані трактування є фрагментарними. Переважна кількість дослідників [4, с. 213; 5; 6; 7; 8, с. 362-368; 9] акцентує увагу на антагоністичній складовій конкурентних відносин, що передбачає активне суперництво між суб'єктами. Інтенсивність і конкретні форми конкурентного суперництва між прямими конкурентами на ринку варіюють залежно від характеру конкурентної ситуації і середовища. Ступінь розвитку ринку, складність функціонування на ньому багато в чому диктуються особливостями конкурентного оточення. Найбільш комплексним ми вважаємо трактування економічної сутності конкурентних відносин запропоноване А.В. Остапенко [10, с. 120-121], який враховує їх дуалістичний характер, що передбачає не лише суперництво, а й елементи співпраці та конструктивної взаємодії. Саме крізь призму взаємовідносин між суб'єктами господарювання, на нашу думку, найбільш швидко виявляються зміни, що відбуваються в ринковому середовищі, оскільки на сучасному етапі не виключено суперництво є основним двигуном ринкового механізму.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні конкурентні відносини визначаються як особливий рід економічних відносин між конкретними господарюючими суб'єктами, що виникають у зв'язку з виробництвом і обміном матеріальних благ (товарів, послуг) в межах конкретного ринкового конкурентного середовища або за умов зацікавленості суб'єктів певними економічними ресурсами. Змістом даних економічних відносин є поведінка господарюючих суб'єктів (конкурентів), що полягає у різних формах взаємодії між ними за допомогою здійснення різних самостійних чи спільних дій. Об'єктивність конкурентних відносин, на думку О. Мицик [9], обумовлена, по-перше, множинністю різних форм і типів власності, присутніх у певний період часу в даному суспільстві; по-друге, об'єктивно існуючим конкурентним середовищем, яке в ідеалі створює таку ситуацію на ринку певного товару, коли жоден з учасників не може впливати на рішення інших; по-третє, різноспрямованими інтересами суб'єктів існуючих форм і типів власності; по-четверте, включенням суб'єкта господарювання у відносини економічного суперництва незалежно від його волі та свідомості.

Незважаючи на відсутність скоординованих підходів до трактування економічної сутності конкурентних відносин, дослідники однак наголошують, що саме вони є необхідним чинником динамічного поступу суспільства, оскільки формують економічну свободу, вимагають переорієнтації та вдосконалення підходів до ведення бізнесу, посилюють та активізують приватну ініціативу, стимулюють розвиток виробництва й ефективне використання обмежених ресурсів, сприяють підвищенню конкурентоспроможності національної економіки та досягненню високих темпів економічного зростання.

Сучасні глобалізаційні процеси призводять до трансформації конкурентних відносин у наступних напрямках:

- по-перше, в умовах глобалізації конкуренція трансформується в багаторівневу систему, яка передбачає розвиток специфічних форм конкурентних відносин в залежності від співвідношення глобального та національного рівнів;

- по-друге, відбувається зміна форм і методів конкуренції, що полягає у переважанні елементів співробітництва та партнерства над суперництвом внаслідок якісних змін цілей господарювання суб'єктів глобалізованого простору.

В контексті першого напрямку зазначимо, що в рамках багаторівневої системи конкуренції можна виділити конкуренцію транснаціональних утворень (представлених транснаціональними корпораціями, транснаціональними банками, транснаціональними фінансово-промисловими групами і інтегрованими бізнес-групами, стратегічними альянсами, створеними на світовому рівні) і національних господарюючих суб'єктів на національному ринку, що характеризується широким розповсюдженням симбіозних форм конкуренції, таких як кооперативна конкуренція і конкуренція в процесі франчайзингу. Наступний рівень включає конкуренцію всередині транснаціональних утворень і реалізується між підрозділами останніх. Конкуренція на цьому рівні може проявлятися у двох формах, в залежності від наявності або відсутності жорстких структурних взаємозв'язків усередині транснаціональної освіти: або як боротьба за залучення внутрішніх потоків ресурсів, або як конкуренція між структурними підрозділами за споживача.

Як зазначалося вище, в умовах глобалізації конкурентні відносини отримали прояв, перш за все, у відносинах співробітництва на глобальному, міждержавному та національному рівні. Послаблення антагоністичної домінанти в сфері конкурентних відносин вимагає трансформації одностороннього підходу до сутності конкурентних відносин лише як до процесу суперництва. Перехід до нової форми ринкових конкурентних відносин - кооперації, співпраці, що охоплює комерційну сферу, політичні, соціальні, науково-технічні відносини на мікро- макро-, мезо-, міжнародному рівнях, створює передумови для впорядкування, оптимізації, оздоровлення, ефективного розвитку економіки.

Конструктивна складова конкурентних відносин полягає в кооперативному та інтеграційному типах конкурентної поведінки і, як наслідок, проявляється в таких формах конкурентних взаємодій, як координація, конструктивні взаємодії та конкурентне співробітництво заради досягнення індивідуальних та спільних цілей суб'єктів конкурентних відносин [11, с. 8-13]. Ідея конструктивної взаємодії суб'єктів конкурентних відносин полягає у розгляді явища конкуренції з точки зору інтегративного підходу. Відповідний підхід розглядає конкурентні відносини як спільне функціонування всіх елементів (підсистем), необхідних для життєздатності та існування системи в цілому [12, с. 27]. На думку сучасних вчених інтегративний підхід, зумовлений дихотомічною природою конкуренції, «містить значний науково-дослідний потенціал з точки зору глибокого вивчення конкуренції як рушійної сили розвитку суспільства, дослідження співвідношення суперництва та співробітництва в сучасній системі конкурентних відносин, у тому числі на міжнародному (глобальному) рівні» [13].

Дослідження еволюційної траєкторії розвитку конкурентних відносин дає підстави автору відзначити:

- по-перше, зміну традиційного розуміння конкурентних відносин як категорії, що тотожна терміну «конкуренція»;
- по-друге, послаблення антагоністичної домінанти конкурентних відносин та зростання значення конструктивної складової.

Відсутність комплексного підходу до визначення змістовного наповнення конкурентних відносин та діагностика тенденцій їх розвитку створили передумови для формування авторської позиції до розуміння цієї дефініції. **Конкурентні відносини** – широкий спектр взаємозв'язків між суб'єктами конкурентного середовища, дуалістичний характер яких розкривається крізь призму суперництва (антагоністична складова) та взаємодії (конструктивна складова), що забезпечують еволюційно-прогресивний вектор розвитку світогосподарського простору.

Сучасний етап глобалізації та інтернаціоналізації світогосподарського простору визначає закономірності трансформації конкурентних відносин в інноваційно-інформаційну стадію розвитку. Серед процесів, які зумовлюють перехід до нової форми конкурентних відносин, чільне місце займають [13, с. 194-203]:

- глобалізація світогосподарського розвитку та пов'язане з цим підвищення рівня невизначеності, висока детермінованість соціально-економічних процесів;
- науково-технологічний прогрес та інформаційно-технічна революція;
- інтелектуалізація світового господарства, зростання ринку інтелектуальних послуг та високотехнологічної продукції;
- наявність спільних цілей сталого розвитку;
- пріоритетність взаємодії та співробітництва в конкурентних відносинах, що складаються в інноваційній економіці.

Нова фаза розвитку конкурентних відносин визначається також зростанням значення інтелектуального та інформаційного факторів виробництва, що зумовлено наступним: інформація стала самостійним ресурсом, який має специфічну цінність та набула статусу найпотужнішого джерела зростання результативності діяльності підприємства; інтелектуально-інформаційні фактори стали основою створення доданої вартості, натомість натурально-майнові та вартісні фактори відійшли в їх основу.

Австрійський економіст Ф. фон Хайек стверджує, що конкуренція, розповсюджуючи інформацію, створює умови для узгодження та єдності, є способом повідомити суб'єктам господарювання, які варіанти їх дій є найоптимальнішими. А відтак, об'єктивним завданням є створення умов для розвитку інформаційного простору суб'єктів глобальних економічних відносин.

Варто відзначити, що конкурентні відносини слугують інструментом діалектичного розв'язання наростаючих протиріч глобалізації. Існує цілий ряд форм міжнародного співробітництва, що охоплює найширше коло проблем, які стоять перед усім світом, і, насамперед, це захист навколишнього середовища. Економічна діяльність створює відповідний тиск на навколишнє природне середовище, на його здатність до самовідтворення на суспільно прийнятному рівні за трьома основними напрямками: зменшення ресурсної бази; забруднення навколишнього природного середовища, зниження рівня його якості та рекреаційного потенціалу; погіршення демографічних показників. Це можна розглядати як соціально-екологічні екстернальні ефекти. Ефект зворотної дії полягає в тому, що накопичення екологічних екстернальних наслідків обертається ресурсними (екологічними) обмеженнями зростання [14, с. 6].

Сучасні тенденції на локальному, національному та глобальному рівнях свідчать про подвійну мету сталого розвитку: економічна ефективність та охорона навколишнього середовища. Окремі питання проблем гармонізації екологічних аспектів конкурентних відносин розглядаються К. Стівенсом, К. Тебар Лессом в контексті дослідження взаємозв'язків між природоохоронною політикою та лібералізацією міжнародної торгівлі. У працях Г. Дейлі та Р. Гудленд, І. Данклі, І. Семпсон йдеться про те, що участь у міжнародних організаціях передбачає гармонізацію природоохоронних політик суб'єктів глобалізованого простору.

У зв'язку з необхідністю забезпечення нової якості суспільного розвитку в контексті сучасних глобалізаційних тенденцій в останні десятиліття зростає значення екологічних складових у забезпеченні конкурентоспроможності та сталого економічного зростання учасників конкурентних відносин. Екологічні фактори набувають системного значення, вони все більшою мірою визначають стратегічне майбутнє національних економік, їх суб'єктів. Це зумовлює виключну увагу до екологічних факторів для забезпечення еволюційно-прогресивного вектору розвитку.

Сучасним суб'єктам конкурентних відносин в процесі діяльності притаманна така специфічна риса, як соціальна взаємодія підприємств. Ми погоджуємося з думкою економічних соціологів, що конкуренція може і повинна бути представлена як складне переплетіння елементів індивідуалістичного суперництва між учасниками ринку та їх соціальної координації [15]. Соціальні зв'язки визначають як стійкі і в той же час селективні відносини, за допомогою яких ринкові суб'єкти мають наміри здійснювати контроль і впливати на дії контрагентів, що реалізуються через сприйняття і відправлення конкурентами ринкових сигналів, організацію міцних мережних зв'язків за допомогою особистих взаємодій і обміну інформацією, встановлення міцних форм співробітництва шляхом укладання неформальних угод або формальних договорів задля вирішення спільних проблем [16, с. 377-402].

В сучасних умовах господарювання, ґрунтуючись на концепції енвіроментальної економіки, яка орієнтує на гармонічне поєднання соціальних, природних та економічних пріоритетів розвитку суб'єктів глобалізованого простору, можна зазначити, що основне місце в системі базових цінностей конкурентних відносин належить саме соціально відповідальному бізнесу. Розкриття природи соціальної відповідальності бізнесу та еволюції підходів до її розуміння знайшло своє відображення у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, а саме: В.К. Борисова, М.І. Корсакова, С.С. Литовченко, С.Г. Панченка, А.І. Кредісова, П. Друкера, К. Девіса, М. Мескона та ін. Саме поєднання соціальних і ринкових цілей, забезпечення ситуації, коли соціальні показники досягаються за рахунок економічних і навпаки, розкриває сутність соціально орієнтованих конкурентних відносин [17, с. 189].

Тема соціальної відповідальності тісно пов'язана з концепцією сталого розвитку. Зростання рівня інноваційності господарської діяльності створює передумови для збереження навколишнього середовища та ефективного використання природно-ресурсного потенціалу, тобто сприяє вирішенню соціально-економічних проблем суспільства.

Постіндустріальний етап розвитку економіки та зростання значення інтелектуально-інформаційної складової у забезпеченні конкурентоспроможності суб'єктів господарювання визначає об'єктивну необхідність формування нового соціального базису глобальних конкурентних відносин та, відповідно, нового типу соціальної політики на основі переходу від олігархічної моделі господарювання до моделі соціального партнерства. Для забезпечення позитивної траєкторії розвитку глобалізованого простору необхідним є формування принципово нового соціального базису конкурентних відносин. Під **соціальним базисом** ми розуміємо сукупність соціальних якостей людей і характерних ознак соціальних відносин, що зумовлюються досягнутим рівнем соціально-економічного розвитку суспільства та визначають напрямок його подальшої еволюції.

Результати дослідження специфічних особливостей конкурентних відносин, що виникли внаслідок впливу сучасних глобалізаційних процесів, та авторська позиція до трактування економічної сутності дозволили ідентифікувати їх суб'єктно-об'єктний склад. Суб'єкти представлені носіями економічних інтересів: підприємства, країни, транснаціональні корпорації, міжкраїнні угруповування, міжнародні системи «постачальник ресурсів - виробник - кінцевий споживач». Суб'єктна складова дозволяє розглядати її в ієрархічній послідовності за пріоритетом економічних інтересів та потенційними масштабами діяльності, з урахуванням поглиблення міжнародного поділу праці та глобалізації конкурентних відносин. Це дало змогу виокремити корпоративний, національний, міжкраїнний, регіональний та глобальний рівні конкурентних відносин.

Поділ об'єктної складової конкурентних відносин на дві групи зумовлений їх дуалістичним характером:

- перша група відповідає антагоністичній сутності конкурентних відносин, відтак до неї відносяться умови ведення бізнесу, розвиток ринкового середовища, конкурентні стратегії та ринкова частка суб'єктів;
- друга група відповідає конструктивній складовій, до цієї групи відносяться інформатизація, інтелектуалізація, інноваційність, екологізація виробництва і споживання, соціальний базис.

За результатами аналізу відзначено, що саме кооперація, узгодження ділових тактик і стратегій, координація, конкурентне співробітництво та соціальна відповідальність бізнесу сприяють забезпеченню суспільних цінностей, раціональній діяльності учасників та створенню умов для розвитку конкуренції, що в сукупності створює передумови для еволюційно-прогресивного вектору розвитку світогосподарського простору, що дозволяє нівелювати деструктивний вплив глобалізації. Принципами раціональної діяльності переймалися науковці найрізноманітніших сфер людського знання. Особливо потужно ідеї раціоналізації

розвивалися в ХХ ст., коли збільшення темпів життя потребувало проведення досліджень щодо удосконалення людської діяльності. М.Вебер, Т. Парсонс, Дж.Мід, Ж.Ньюттен, Г. Форд, А. Файоль, С. Томпсон, Ж. Гостеле, Н. Віннер, А.К. Гастев, П.М. Керженцев та ін. провели ряд загальнонаукових досліджень в цій галузі знань. Однак, в контексті конкурентних відносин ідея забезпечення раціональної діяльності не розглядалася. Філософський контекст раціональної діяльності полягає у створенні та зміцненні позитивної кооперації.

Під останньою Т.Котарбінський [18] мав на увазі координацію і концентрацію вчинків суб'єктів, що діють і протиставляв її негативній кооперації, тобто боротьбі в найбільш широкому сенсі, що розуміється як комплекс дій суб'єктів, які прагнуть до реалізації неузгоджених (часто протилежних) цілей. Вчений зазначав, що «відмінною рисою організації є метод координації через взаємне погодження суб'єктів, а далі – спеціалізацію і централізацію системи міжсуб'єктних залежностей» [18, с. 807].

Об'єктно-суб'єктний склад формує внутрішній контур конкурентних відносин, натомість, їх динамічний характер визначається зовнішнім контуром, ключовими факторами впливу якого є конкуренція, глобалізація та інтеграція. Саме зовнішній контур визначає умови трансформації конкурентних відносин та рівень забезпечення раціональної діяльності як продукту їх розвитку.

Висновки. Економічний зміст категорії «конкурентні відносини» складний та багатограний, однак, в сучасних наукових спрямуваннях він розкритий фрагментарно, переважно в контексті антагоністичних відносин, або взагалі ототожнюється з конкуренцією; натомість, сучасна траєкторія розвитку світогосподарського простору зумовлює зниження антагоністичної домінанти та зростання значення конструктивної взаємодії суб'єктів господарювання. Конкурентним відносинам притаманний динамічний характер, зумовлений впливом конкуренції, глобалізації та інтеграції, які формують їх зовнішній контур та визначають специфіку формування їх суб'єктно-об'єктного складу, що в сукупності створює внутрішній контур взаємовідносин. Глобалізація має суттєвий вплив на трансформацію об'єктно-суб'єктної складової конкурентних відносин, що визначає, по-перше, розширення спектру суб'єктів різних ієрархічних рівнів (корпоративний, національний, міжкrajний, регіональний, глобальний), по-друге, розширення спектру об'єктів, диференційованих за двома виокремленими складовими. Передумовами забезпечення еволюційно-прогресивного вектору розвитку світогосподарського простору є рівень задоволення суспільних цінностей і раціональної діяльності учасників, а також створення умов для розвитку конкуренції, каталізаторами яких на сучасному етапі виступають кооперація, координація, узгодження ділових тактик і стратегій, конкурентне співробітництво, зростання соціальної відповідальності бізнесу.

Література:

1. Чала Ю.В. Світовий досвід формування конкурентних відносин / Ю.В. Чала // Всеукр. наук.-виробн. журнал «Інноваційна економіка». – 2012. - №3 (29). – С. 108-111.
2. Ткаченко А.М. Конкуренція та конкурентні відносини під впливом державного контролю / А.М. Ткаченко // Вісник економічної науки України. – 2009. - №1. – С. 157 – 165.
3. Заярная Н.Н. Модификация конкурентных отношений под влиянием экономического кризиса в Украине / Н.Н. Заярная, М.В. Тимур // Збірник науково-технічних праць Нац. лісотехнічного універ-ту України. – С. 307-310.
4. Porter M. Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility / Porter M., Kramer M. // Harvard Business Review. - December 2006. - p. 78-92.
5. Огородникова Ю. Г. Конкурентные отношения и их специфика в инновационной деятельности : Дис. ... канд. экон. наук: 08.00.01: Казань. - 2002. - 165 с.
6. Дюбанов М.А. Развитие конкурентных отношений в сфере естественных монополий: Автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.01. – Москва. – 2010. – 21 с.
7. Хасанова А.Ш. Конкурентные отношения и их трансформация в современных условиях. Дис. ... докт. экон. наук: 08.00.01: Казань. – 1999. – 424 с.
8. Михальчишин, Н.Л. Конкурентні відносини в умовах перехідної та ринкової економіки / Н.Л. Михальчишин // Менеджмент та підприємництво України: етапи становлення і проблеми розвитку. - Л. : Вид-во Нац. ун-т "Львів. політехніка", 2008. - С. 362-368.
9. Мицик О.О. Розвиток конкурентних відносин в трансформаційній економіці України: автореф. дис... канд. экон. наук / О.О. Мицик; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. экон. ун-т ім. В.Гетьмана". — К., 2008. — 24 с.
10. Остапенко А.В. Проблеми розвитку і теоретичної реконструкції конкурентних відносин в аналізі ринкової економіки / А.В. Остапенко // Наукові праці МАУП. – 2011. – вип.. 2 (29). – С. 117-121.
11. Горев В. П. Специфика формирования конкурентного процесса в экономике России / В. П. Горев // Известия ИГЭА. – 2005. № 1 (42). – С. 8-13.
12. Кузьминов С. В. Егоїстичний та інтегративний підходи до визначення мети і критеріїв ефективності конкуренції / С. В. Кузьминов // Академічний огляд. – 2009. – № 2. – С. 24-28.
13. Тараненко І.В. Формування інноваційної парадигми теорії конкуренції у сучасних глобалізаційних умовах / І.В. Тараненко // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2011. - № 1 (9). - С. 194-203.
14. Петруня В.Ю. Екологічний менеджмент в системі ринкової конкурентоспроможності підприємства: автореф. дис... канд. экон. наук за спец.: 08.00.06 / В.Ю. Петруня; Націон. гірн. універ-т. – Дніпропетровськ. – 2008. -21 с.
15. В. В. Радаев Экономическая борьба и социальные связи: структура конкурентных отношений в новом российском ритейле // Экономическая социология. Т. 10. № 1. Январь 2009
16. Smith-Doerr L., Powell W. 2005. Networks and Economic Life. In: Smelser N., Swedberg R. (eds.). The Handbook of Economic Sociology. 2d ed. Princeton: Princeton University Press; 377–402
17. Осінська О.Б. Теоретичні концепції соціального ринкового господарства / О.Б. Осінська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.7. – С. 186 – 192.
18. Котарбинский Т. Задачи праксеологии / Котарбинский Т. // Избранные произведения. – М.: Издательство иностранной литературы, 1963. – С. 775-888.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"